

Jornada de Bones Pràctiques: El paper dels municipis en la lluita contra la segregació educativa

Document de síntesi Espai Els pactes locals contra la segregació educativa

Intervencions principals:

- Dolors Casassa, cap del Servei d'Educació de l'Ajuntament de Girona
- Héctor González, cap de la Secció d'Escolarització de l'Ajuntament de Girona
- Sandra Lafuente, cap del Servei d'Educació de l'Ajuntament de Mataró

Conducció de l'espai

- Felisa Bravo, cap de la Unitat d'equitat i èxit educatiu de la Diputació de Barcelona

1. Els pactes locals com a eina estratègica de governança

El debat situa els pactes locals contra la segregació educativa en un canvi de paradigma similar al que s'ha produït en altres àmbits de política educativa: passen de ser iniciatives puntuals o declaratives a constituir-se com a instruments estables de governança. Això implica articular espais, processos i responsabilitats compartides orientades a un objectiu comú: l'equitat educativa. En aquest sentit, la Diputació de Barcelona impulsa i acompanya els municipis en la creació de pactes locals contra la segregació educativa i ha elaborat una guia específica per orientar-ne el disseny i desplegament.

Els pactes permeten construir una visió compartida del problema, superar percepcions fragmentades i establir un marc de decisió col·lectiu. Alhora, integren tant la dimensió escolar com la del fora escola, ampliant el focus de la segregació estrictament escolar cap a una concepció més àmplia de segregació educativa. Aquesta dimensió és especialment rellevant en contextos on la segregació té causes estructurals i multifactorials, i on cap actor, per si sol, no pot donar-hi resposta.

La governança associada als pactes requereix lideratge institucional —especialment municipal—, però també implica corresponsabilitat entre administracions, centres educatius i altres agents del territori. El pacte actua com a espai d'alineament estratègic i com a instrument de coherència de les polítiques públiques.

2. Experiència de Girona: consolidació, seguiment i adaptació

Girona disposa d'un pacte local des de l'any 2019. El seu origen es troba en la necessitat d'abordar els reptes derivats dels canvis demogràfics, especialment vinculats al fet migratori. Inicialment, existien percepcions divergents entre administracions sobre la naturalesa del problema, fet que va fer necessari construir una diagnosi compartida.

Abans de formalitzar el pacte, es va desenvolupar un procés deliberatiu obert que va permetre generar un relat comunitari i espais de diàleg entre l'Ajuntament, el Departament d'Educació i altres agents rellevants (com la universitat). Aquest procés, que es va allargar durant dos anys, va facilitar

l'alineament posterior amb el Pacte nacional contra la segregació escolar. El Consell Escolar Municipal (CEM) es va consolidar com a espai central de debat.

El pacte es concreta en un pla d'acció sota el nom de ***Pla per a l'equitat educativa a Girona***, evitant explícitament l'ús del terme "segregació". Aquest pla s'estructura en tres eixos:

- Planificació i gestió de l'oferta
- Projecte de centre educatiu, organització i funcionament
- Oportunitats educatives i d'aprenentatge més enllà de l'horari lectiu

El pla inclou 55 actuacions amb una planificació a quatre cursos. Cada any es tanca amb una memòria que es presenta al CEM, des d'on es fa seguiment a través de diferents comissions.

Actualment, el municipi es troba en un moment de transició, amb canvis importants en el mapa escolar (com la transformació de centres concertats a privats) que afectaran la distribució de l'alumnat. Aquest context ha portat a una pausa en la planificació formal per tal de redefinir la diagnosi.

Paral·lelament, s'ha activat una comissió específica, arran d'una intervenció del Síndic de Greuges, per abordar situacions de segregació persistents en determinats barris de la ciutat.

Un element especialment rellevant és la consideració del pacte com a document viu. El context actual, marcat per canvis en el mapa escolar, posa de manifest la necessitat d'actualitzar periòdicament la diagnosi i d'adaptar les mesures a noves realitats.

3. Experiència de Mataró: construcció inicial i ampliació de la mirada

L'experiència de Mataró permet analitzar la fase inicial del procés. En aquest cas, la definició del relat i del llenguatge emergeix com un element clau: l'ús de terminologia vinculada a la inclusió i l'equitat facilita l'adhesió i redueix resistències.

Un dels aspectes més destacats és l'ampliació de la mirada: el pacte no es limita a l'etapa obligatòria, sinó que incorpora el 0-3, la postobligatòria i l'educació no formal. Aquesta perspectiva permet entendre les trajectòries educatives de manera integral.

El procés també contribueix a reforçar la governança local, ampliant la participació i consolidant espais de coordinació entre serveis.

4. Construcció del pacte: diagnosi, mirada compartida i governança

La construcció d'un pacte local no és un acte puntual, sinó un procés. Aquest procés té com a primer element clau la construcció d'una diagnosi compartida, que permet identificar les dimensions del problema i generar un llenguatge comú entre els agents. Aquesta diagnosi es fonamenta en l'anàlisi conjunta de dades del territori —escolarització, distribució de l'alumnat, indicadors socioeconòmics o d'oportunitats educatives— i en la seva interpretació compartida. Més enllà de la descripció de la realitat, aquest exercici col·lectiu permet construir un relat comú sobre la segregació, situant-la com un problema compartit i orientant l'acció cap a objectius d'equitat consensuats.

En aquest procés, els espais deliberatius tenen un paper central: faciliten el contrast de mirades, generen confiança i permeten avançar cap a consensos operatius. Aquest treball previ és determinant perquè condiciona la viabilitat de les mesures posteriors.

Governança i espais de decisió

Els pactes es despleguen a través d'estructures de governança que assegurin continuïtat i seguiment. El Consell Escolar Municipal (CEM) es configura com l'espai central, però sovint es complementa amb comissions específiques que permeten aprofundir en determinades línies d'actuació.

La qualitat de la governança esdevé un factor crític: sense estructures clares, mecanismes de seguiment i espais de corresponsabilitat, el pacte pot perdre capacitat transformadora. En aquest sentit, la formalització institucional del pacte esdevé un element clau: la seva aprovació en el ple municipal li atorga visibilitat, legitimitat i estabilitat, reforçant el compromís transversal de totes les forces polítiques. Alhora, l'alineament entre administracions —especialment entre l'ajuntament i el Departament d'Educació— és imprescindible per garantir coherència en les actuacions i capacitat real d'incidència. Aquesta doble formalització contribueix a consolidar una governança sòlida i sostinguda en el temps.

5. El pla d'acció: concreció i implementació

El pla d'acció és l'element que transforma el pacte en política pública efectiva. Permet passar del consens general a la definició operativa de mesures, amb objectius, calendari i responsables identificats.

La seva funció no és només organitzativa, sinó també estratègica: orienta la prioritització de recursos, facilita el seguiment i estableix un marc de rendició de comptes.

Els municipis que disposen de plans d'acció estructurats mostren una major capacitat d'implementació i una millor adaptació a les dificultats que emergeixen en el desplegament.

6. Reptes i límits estructurals

Els debats posen de manifest diversos reptes compartits. En primer lloc, apareixen els condicionants jurídics i administratius propis de cada administració, que poden limitar o modular la implementació de determinades mesures. Les diferències competencials, els marcs normatius vigents i els tempos administratius sovint introdueixen complexitat en el desplegament de les actuacions i exigeixen un exercici constant d'encaix i coordinació transversal.

En segon lloc, es fa evident la necessitat de sostenir el compromís en el temps. Els pactes requereixen intensitat, continuïtat i perseverança, i sovint es troben amb dinàmiques institucionals, canvis polítics o variacions en les prioritats que poden afectar-ne la continuïtat. En aquest context, consolidar estructures estables de governança i reforçar el lideratge compartit esdevé clau per garantir la seva vigència més enllà dels cicles polítics.

Finalment, es posa de relleu que alguns factors de la segregació responen a dinàmiques de caràcter més estructural, vinculades al territori i a la configuració social dels municipis. Aquests elements —com ara la distribució residencial o les desigualtats socioeconòmiques— condicionen l'abast de les polítiques educatives i en limiten el potencial transformador si no s'aborden de manera integrada. Això fa necessari adoptar una mirada més àmplia de ciutat, que articuli

polítiques educatives amb altres àmbits com l'habitatge, l'urbanisme, la cultura, els esports o els serveis socials, per maximitzar l'impacte de les actuacions.

7. Idees força

A tall de resum, les idees que concentren el debat de l'espai:

Els pactes locals són instruments de governança

Permeten alinear actors i ordenar les polítiques educatives amb una mirada compartida d'equitat i cohesió social, integrant tant la segregació escolar com la segregació educativa en un sentit més ampli.

La segregació és un repte de ciutat

Exigeix sumar esforços i construir aliances entre administracions i agents per donar-hi una resposta compartida i transversal.

La diagnosi compartida és el punt de partida

Permet analitzar la realitat i les dades del territori de manera conjunta, construir un llenguatge comú i orientar les decisions des del consens.

El pla d'acció fa operatiu el pacte

Concreta el pacte a través d'una planificació d'actuacions, amb mecanismes de seguiment i avaluació que en fan possible una implementació efectiva.

Cal una mirada integral de les trajectòries educatives

Articular el dins i fora escola, incorporant l'àmbit comunitari, permet construir itineraris educatius garanteixin igualtat real d'oportunitats i afavoreixen l'èxit.

La perseverança és determinant en tot el procés

S'estén des de la construcció fins a la implementació i el sosteniment del pacte, en un procés complex i no lineal, en què els resultats depenen de la continuïtat, el lideratge i el compromís sostingut en el temps.